

CORESPONDENȚA „MARTHA BIBESCU” ÎN PATRIMONIUL MUZEULUI DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE DIN PLOIEȘTI (II)

IULIA STĂNESCU, EUGEN STĂNESCU

Continuăm prezentarea corespondenței din bogatul și valorosul fond documentar „Martha Bibescu”, aflat în patrimoniul Muzeului de Istorie și Arheologie al județului Prahova.

20

18 octombrie 1937, Florența

Carte poștală ilustrată adresată Marthei Bibescu de scriitoarea Violete Andria. Hirtie fotografică, sepia, manuscris, lb. franceză.

I = 15 cm; l = 10,4 cm; 1 filă recto, verso.

Carte poștală expedită din Firenze (Italia)

Ștampila Comarnic, 18 oct. 1937

Dragă Martha,

Nu pot să mă sprijin de acest balcon jărd să îmi amintesc de terasa de la Mogoșoaia. Mă simt mult mai aproape de dv. de când sînt în Italia. Regăsesc aerul strălucitor, porumbeii.

Violete

21

12 ianuarie 1938 Viena

Scrisoarea Marthei Bibescu către Ministrul de externe al României în care îl recomandă pe scriitorul englez Bruce Lockart pentru a scrie despre România, într-o nouă carte a acestuia referitoare

la Europa centrală și orientală, de la venirea lui Hitler la putere în Germania. Hirtie filigran, manuscris, cerneală neagră, lb. franceză.

I = 18,5 cm; l = 11,7 cm, 2 file, recto, verso

Viena, 12 ianuarie 1938

British Legation, III Metternichgasse 6 Vienna

Domnule Ministru,

De la Viena, unde am venit să petrec câteva zile la prietenii mei, Ministrul Angliei și doamna Valairet, aș vrea ca excelența dv. să aflați că un scriitor englez de mare renume, Bruce Lockart, pleacă în România și că i-am dat o scrisoare de recomandare către noul nostru Ministru al Afacerilor Externe. Temîndu-mă ca Bruce Lockart să nu sosească la București în absența dv., aș vrea ca președintele Consiliului¹ să-l primească în locul dv. Intenția domnului Bruce Lockart este de a scrie o nouă carte despre Europa Centrală și Orientală de la venirea lui Hitler în Germania.

Ar fi de dorit ca un capitol, cel privind România, să fie documentat în acord cu evenimentele. De aceea mi-am permis să pun această ipotecă îndrăznească asupra timpului dv., pe care îl știu prețios.

Vă rog să găsiți aici, dragul meu ministru, expresia sinceră a celor mai bune sentimente.

Martha Bibescu

P.S. Viitoarea mea adresă, 49 Quai de Bourbon Paris

20 august 1938, Paris

Scrisoare către Martha Bibescu de la o prietenă, Simonetta, care îi comunică despre nașterea, la 20 iulie, a unei fetițe: Silvia Stella Romana, ca și faptul că se află la munte unde își petrece o vacanță frumoasă.

Paris, 20 august 1938

Dragă Prințesă,

Fetița mea s-a născut la 20 iulie, se numește Silvia Stella Romana. Noi sintem toți în munți acum, unde aerul pur ne înviorează după căldura teribilă din Roma.

Păstrez ca pe ceva prețios încântătoarea scrisoare pe care dv. mi-ați trimis-o părăsind Florența și vă mulțumesc din toată inima. Aș vrea ca aceste umile flori înstelate să vă poarte noroc.

A dumneavoastră

Simonetta

Hirtie manuscris, cerneală albastră, lb. franceză.

I = 14,4 cm, l = 9,3 cm, 1 filă, recto; inv. 1423

Are lipită pe verso o floare de piatră, presată.

1 iulie 1938, București

Scrisoare către Martha Bibescu de la un prieten în legătură cu o invitație adresată de prințesă, fiului său, Pierre,

1 iulie 1938

Clopotarii Vechi 23

Dragă Prințesă,

Ca răspuns la invitația pentru fiul meu, Pierre, și pentru Carlo și Gery Wasilko, frații nurorii mele, eu mă grăbesc să vă aduc la cunoștință că Pierre este în Bucovina și că tocmai a telefonat că are mult de lucru în prezent, de asemenea, că regretă infinit că nu poate veni la dv. pe 4. Gery este la Mamaia, iar Carlo este la Sinaia. Eu le-am transmis invitația dv., căci Gery rămîne la mine, dar nu știu răspunsul lor.

Cu afecțiune

ss indescrifabil

19 octombrie 1938, Paris

Scrisoarea Marthei Bibescu către Antoine în legătură cu instalarea unui post telefonic în Quai Bourbon 49; își exprimă regretul pentru faptul că Antoine

nu poate fi prezent la premiera piesei „Katie”.

Hirtie dact., manuscris, cerneală neagră, lb. franceză

I = 26 cm, l = 21 cm; 1 filă, recto, inv. 855/1

49 Quai Bourbon

Paris, 19 octombrie 1938

Mult subite Anton,

Compania de telefoane refuză să monteze la nr. 49 un telefon, sub pretextul că aparatul lui este la numărul 45. Anuarul refuză să schimbe textul imprimat, sub pretextul unor cheltuieli suplimentare. Pe de altă parte, mențiunea „Președintele Federației Aeronautice”, urmînd numele Prințului Bibescu, ajunge să identifice abonatul. Tu știi că hirtia de scrisori poartă numărul 49?

De altfel, mi se întâmplă foarte rar să deschid vreuna din scrisorile tale și eu nu mă plîng niciodată dacă dv. le deschideți pe ale mele.

Sînt tristă că nu sînteți aici în astă seară pentru premiera „Katiei”.

Cu tandrețe Martha

25

30 august 1938, Posada

Scrisoare Martha Bibescu către Antoine, în care îi relatează despre modul în

*Posada prin Comarnic
Prahova*

care își petrece timpul la Posada. Hirtie manuscris, cerneală neagră, lb. franceză. I = 22 cm, l = 16,5 cm; 2 file, recto, verso, inv. 855/2

36 august 1938

Mult iubite Anton,

Sejurul Priscillei² a fost minunat, iar eu o găsesc în fiecare an mai jermecitoare. Ea îți va povesti sejurul de la Waddy. I-am spus că, dacă îi face plăcere să o aducă aici pe prietena sa, Clarissa Churchill³, poate să o facă. Și tu vei putea veni să le cauți după 26 august și să rămâi cît vei dori. Îi trimît Elzabetei florile care îi plac. Viața este foarte complicată, dar și foarte plăcută, în anumite momente. Nu există jericire, ci numai momente jericite și acestea devin din ce în ce mai numeroase pe măsură ce timpul trece. Eu lucrez și fizic la marea operă. Piesa a fost un succes neașteptat datorită în mare parte lui Waddy, descrierea ei și-o va face Priscilla. Îi dau cu plăcere cuvîntul. Ea se va jolosi de el excelent.

26

11 iunie 1938, Mogoșoaia

Scrisoarea Marthei Bibescu către Anton, în care anunță că va sosi cu avionul pe 15 iunie la Paris.

Mogoșoaia, 11 iunie 1938

Mult iubite Anton,

Îți mulțumesc pentru veștile trimise, inclusiv cele proaste, toate fiind interesante. Este posibil să sosesc cu avionul (Air France), la 15 iunie. Dacă poți, vino să mă cauți cu o mașină de închiriat, pe care apoi o voi păstra, la F. garagistul. Revin pe 16 iunie pentru o mare scenă din „Katie”.

Mă bucur să te revăd. Încearcă să aranjezi o cină cu Reynaud Valewski. Serbarca străjerilor, un succes eclatant pentru rege.

Pe curînd

Contez pe tine ca să-mi faci o sosire plăcută. Încearcă să-mi eviți necazurile prea mult prezise de biata micușă Ch. Trebuie ca ea să meargă la un medic. Îți trimît aceste cuvinte înaintea depeșei de confirmare.

Mereu cu afecțiune

Martha

27

17 mai 1939, Paris

Scrisoare adresată Marthei Bibescu de verișoara sa Lolita.

8 Boulevard Emile-Augier

Hirtie manuscris, cerneală neagră, lb. franceză.

I = 19 cm, l = 15 cm; 1 filă, recto, verso, inv. 1753/10

17 mai 1939

Dragă verișoară,

Aș fi atât de jericită să vă văd într-o zi. Am petrecut aproape tot anul în Maroc-ul spaniol de unde m-am întors acum o lună. Tîta

este la Varșovia unde tatăl său este Ministrul Spaniei și Chiquita continuă să fie la Wissenbourg. Nepoșica ei este foarte amuzantă. Ați putea să-mi indicați o zi când eu aș putea să vin să vă văd? Asta mi-ar face o mare plăcere.

*Pentru totdeauna a dv. foarte afectuoasă
Lolita*

28

17 noiembrie 1940, Mogoșoaia

Scrisoarea Marthei Bibescu adresată lui Anton în legătură cu unele probleme de familie și în care relatează unele

vești despre prieteni.

Hirtie manuscris, cerneală neagră, lb. franceză.

I = 22 cm, l = 16,2 cm; 2 file, recto, verso; inv. 855/8

Mogoșoaia

17 noiembrie 1940

Mult iubite Anton,

Îți trimit prețioasele scrisori de la Priscilla (despre care, de altfel, tu îmi comunicaseși deja). Tu știi că eu țin la fiica ta, în ce mă privește însă ospitalitatea, cutremurul a hotărât altfel. Șemineul a avut de suferit, a trebuit ca eu însumi să mă mut la Valentina, casa neputând fi încălzită în timpul reparațiilor. Priscilla vine să ia ceavul după amiază cu familia. De altfel, ea a cinat în cealaltă casă...

Mă bucur că am o „comandă” fermă și îmi place să cred că perseverezi în olărit.

*Multă dragoste Elisabetei
Cu afecțiune, Martha*

29

24 iulie 1940, Mogoșoaia

Scrisoarea Marthei Bibescu către Anton, în care îi relatează unele știri despre ea și prieteni și despre modul

în care își petrec timpul.

Hirtie manuscris, cerneală neagră, lb. franceză

I = 22 cm, l = 16,5 cm; 2 file, recto verso; inv. 855/9.

*Mogoșoaia prin Chitila
Ilfov, tel. 3-6815*

24 iulie 1940

Prin ce minune, dragul meu Anton, scrisoarea ta netîmbrată a ajuns la mine. Vreau să zic plicul tău. Te bucuri de drepturi regale? Mă tem că prostănacul nostru să nu reînceapă, în conformitate cu aceste retușuri făcute la doliul tău și al meu. Numai noi știm să plîngem. Ceilalți mai puțin. Mă vei găsi la Mogoșoaia pînă la 1 august și apoi la Posada. Priscilla a părăsit Marsilia? Graba acestei bucureștence să vadă Anglia — adică fiind forțată să se mute — este nepotrivită.

Recitesc Marc Aureliu și primul capitol din Eneida. Dușmanul tău la marea operă înaintează lent, dar sigur. Am înțeles aluzia prin imaginea scheletului⁴.

Cu tandrețe Martha

P.S. Rușii, care sînt niște copii, doreau calea ferată ca linie de frontieră. Recitește în Biblie precizia lui Isaia împotriva Tyr-ului.

Am ascultat discursul lui Halifax în Parlament.

30

16 iulie 1940, Mogoșoaia

Scrisoarea Marthei Bibescu către Anton, în care îi relatează unele infor-

mații despre cunoscuți și prieteni.

Hirtie manuscris, cerneală neagră, lb. franceză

I = 22 cm, l = 16 cm; 2 file, recto, verso; inv. 855/10

Mult iubite Anton,

Revin de la Posada de unde am adus cele două ghivece cu lămiță promise Elizabetei. Te rog să-mi spui când sosești la București, ca să-ți le pot trimite prin tine într-un coșuleț, căci este înuțit să sper în condițiile transportului din acest moment, că aceste drăgălașe plante vor sosi în bună stare la Corcova (Mehedinți). În cazul în care un membru al familiei Sauget ar veni la București, aș putea tot așa de bine să-ți încredințez cele două plante. Aștept sfaturile tale în această privință. Am primit o scrisoare de la Chaute de Bordeaux, Jacques a rămas la Paris, Huysman a plecat cu familia sa la Casablanca ... Soția lui Aristide Blank și fiul său sînt în pană la Lisabona, America închizîndu-și porțile pentru a treia oară. Dacă ai noutăți de la Priscilla, voi fi fericită să le aflu.

Berthant a petrecut un week-end aici. Hankey ar trebui să-l însofească, dar a trebuit să se întoarcă sîmbătă seara după cină, Sir Reginald fiind din nou foarte bolnav. L-am revăzut pe prietenul tău Puricelli. Un român mi-a spus aseară că războiul nu a început încă. Îți voi spune numele lui peste cîteva zile și sper să te uimesc.

Pentru toți ceilalți români el (războiul — n.n.) este sfîrșit. Fericii oameni în felul lor! Mă gîndesc să rămîn la Mogoșoaia pînă la sfîrșitul lui august din cauza îndeletnicirilor mele și în plus pentru munca mea.

Olarul tău este „deconcentrat”, cum se spune aici, ceea ce ar fi grav pentru un olar, a cărui artă este concentrată. Sper că ești fericit, o fericire alcătuită dintr-o mulțime de mici fericiri, singurele cu adevărat mari.

Cu afecțiune, Martha

31

28 decembrie 1941, Berna

Carte poștală ilustrată adresată Marthei Bibescu de prietenii săi Nicolas și Janine, cu ocazia sărbătorilor de iarnă, în care aceștia își exprimă speranța că anul 1942 va fi ultimul an de război.

Hirtie manuscris, cerneală neagră, lb. franceză

I = 14,8 cm, l = 10,5 cm, 1 filă; inv. 1344

Are aplicate ștampilele poștei din Berna și București, precum și ștampila „CEN-ZURAT”, București, 109 R.2/.

Dragă Martha,

În aceste timpuri de apocalips, urările foarte afectuoase pe care le formulăm la adresa ta și alor tăi pentru Noul An nu pot fi decât negative: fie ca boala, bombele, privațiunile să se spulbere! Că destin ironic a făcut să ne naștem în asemenea vremuri ca să îndurăm emoliile celor două războaie mondiale, ca și cum vicisitudinile inerente oricărei vieți omenești n-ar fi fost de ajuns?

Un vizionar care a știut să prezică atîtea lucruri ne-a anunțat că 1942 ar fi ultimul an de război și că Roosevelt nu-și va sfîrși mandatul. Să sperăm că va fi prezis corect o dată în plus!

Cu multă afecțiune față de tine și ai tăi
Nicolas și Janine

Berna 1941

32

20 august 1943, București

Scrisoare Jean Pierre către Martha Bibescu, în care se referă la unele probleme personale și la unele impresii, în urma vizitei făcute de Martha Bibescu

la moșia Bulci. Îi mulțumește pentru infrumusețarea parcului.

Hirtie manuscris, cerneală neagră, lb. franceză

I = 9 cm, l = 14,5 cm; 3 file, recto, verso; inv. 1753/3.

Dragă Prințesă,

Scrisoarea dv., atât de afectuoasă și tristă, m-a mișcat profund. Nu pot să vă spun cât de rău ne-a făcut moartea lui Mihai și ne-a impresionat. E îngrozitor de nedrept! Țin să vă asigur de profunzimea noastră simpatie; știu cât îl iubești și imensa tristețe pe care trebuie să o simțiți. Mă gândesc mereu la biata tânără femeie, deși o cunosc foarte puțin eu, mă simt atât de aproape de ea în durerea sa și o plîng din toată inima. Nu pot să exprim încă pe măsură câtă bucurie, interes, armonie ne-a adus sejurul dv. la Bulci cu Pierre Jean. Pentru acestui timp o amintire minunată și vă mulțumesc pentru toate sfaturile dv. bune. Într-adevăr, păcat, ce tristă înțoarcere pentru dv., din jericire nu știm în viață ceea ce ne așteaptă a doua zi.

Încredințez această scrisoare lui Michel Râmniceanu, care pleacă în acest moment la București, după ce a petrecut câteva zile cu noi. Nu mai am, din nefericire, timpul să vă scriu mai mult, căci el pleacă mai curînd decît credeam.

Voiam doar să vă spun că inima mea este lângă dv. în aceste ore și să vă exprim recunoștința mea pentru osteneala pe care v-ați dat-o, pentru înfrumusețarea parcului de la Bulci; el însuși vă va fi recunoscător că este în sfîrșit frumos și mindu!

Gîndurile noastre foarte afectuoase

Pierre

33

Scrisoare către Martha Bibescu de la Savel Rădulescu, prin care se scuză că nu a putut răspunde invitației adresată de prințesă, deoarece a fost bolnav.

Hirtie filigran, manuscris, cerneală neagră, lb. franceză.

I = 17,6 cm, l = 13,4 cm; 2 file, recto, verso, inv. 2326.

Scrisoare cu plic, ambele avînd chenar negru.

Prințesă,

Sînt sincer dezolat că nu pot să dau răspuns amabilei dv. invitații, vineri, 1 noiembrie. O criză de lumbago mă obligă să rămîn în pat 3—4 zile, în ciuda medicamentelor pe care Prințul Bibescu a avut amabilitatea să mi le trimită.

Sper că veți binevoi prințesă să-mi scuzați acest supărător impediment și să primiți expresia omagiilor mele cele mai respectuoase.

Savel Rădulescu⁵

34

Scrisoare adresată de Martha Bibescu unui prieten în legătură cu publicarea unui articol.

Hirtie manuscris, cerneală albastră, lb. franceză

I = 15,3 cm, l = 9,7 cm; 2 file, recto, verso; inv. 1350.

Mogoșoia

Dragul meu prieten,

În mod sincer, nu cred că articolul dv. să poată apărea înainte ca procesul să fie complet imprimat, căci abuzul pe care el l-ar semnala publicului ... autorităților superioare nu este în mod sigur singurul care s-a înfăptuit de vreo 20 de zile. Publicîndu-l s-ar zice printr-o judecată a contrazis că restul merge de minune în faimosul nostru Dorohoi. Consider că ați face mai bine să adresați articolul sub formă de plîngere ministrului prin D. Ionescu. În rest, dacă țineți absolut să publicați

articolul, eu nu m-aș putea opune, căci este mai ales în interesul dv.,
când cred mai bună calea pe care v-am recomandat-o.

Cu o stringere afectuoasă de mână, a dv. sinceră

Martha

35

Scrisoare către Martha Bibescu de la sora ei, în legătură cu unele probleme de familie. Paris.

Hirtie filigran, manuscris, cerneală neagră, lb. franceză.

I = 22 cm, l = 17,4 cm; 2 file, recto, verso; inv. 1753/4

45 Quai Bourbon, Paris

Martha, draga mea,

Iată-mă, de ieri, instalată în apartamentul tău⁶, în camera ta, unde fantoma ta dragă mie ocupă un loc atât de mare încât simt că eu sînt fantoma și tu realitatea. Ieri dimineață, la sosire, am mers la Maria, să-mi facă toaleta pentru dejun, căci camerista mea urma să ajungă abia în timpul zilei. După dejun plecăm în strada Quai Bourbon unde mă aștepta d-na Mac Gregor înarmată cu paginile de inventar. Această operație are loc încet, dar sigur. Am pus la loc sigur micile tale bibelouri — tezaur. Menajeria este cantonată în camera cea mare pentru lenjerie.

Pînd la plecarea Yvonnei care ia cu ea clinii ... Am mica mea mașină și un șofer care îl va înlocui pe Martinet. Am dormit „so peau-jully” în patul tău. Și ochiul rotund al unui porumbel veni în dimineața asta să mă inventarieze pe fond de saten alb. Platoul tău pentru dejun face plăcerea mea și mîncelarii delicioase mele. Freamătul ploilor imită în verde pe acela al Senei. Maria și Alexis sînt atenși și îndatoritori.

Din susul pînd în josul sălii totul este divin. Și eu mulțumesc sorei mele Martha, creatoarea bucuriei mele. Îi dedic blondei Mac Gregor prima mea lună de sejur aici. Voi da grăunțe porumbeilor din partea ta. Și voi veghea asupra acestei jărime din tine, care este apartamentul tău, cu o tandră devoțiune. L-am văzut pe abate⁷ roz și proaspăt, pe fetele mele foarte agreabile și pe Jeanne Fernandez, vecina mea.

Te sărut

ss indescifrabil

36

București

Scrisoare Marie Nicole către Martha Bibescu, în care îi relatează unele vești despre ea și prietenii săi.

Hirtie manuscris, cerneală neagră, lb. franceză

I = 20 cm; l = 13 cm; 1 filă, recto, verso; inv. 1753/7.

165 Calea Victoriei, București

Dragă Martha,

Eu nu pot să vin să te văd astăzi și mi-e teamă că tu nu pleci fără să te revăd. Cum să fac? Telefonează-mi prin Jean, dacă într-o zi pot să vin. Dar nu pot zilele astea. Dacă primești pe Thierry aș putea să vin cu ea. În sfîrșit, dacă nu, te sărut cu tandrețe și te iubesc de departe și mereu, urîndu-ți enorm de multe bucurii și multe lucruri bune, fie, copiilor și lui Georges.

Alex își sărută mințile — el este bolnav — eu nu ies din spitalul meu.

La revedere, bătrîna Marie Nicole.

Scrisoare către Martha Bibescu de la prietena sa Ala, în care aceasta dorește să știe ce mai face Prințesa Bibescu.

Draga mea Martha,

Am regretat mult că nu v-am văzut înaintea plecării mele din sanatoriu, dar nu prea îmi convenea să plec. Aș fi vrut să am vești despre boala dv. și să fi știut cum vă mai simțeați. Ați putut să vă vedeți „Șchișă”? Doctorul Mănescu este cel care l-a luat din camera mea, asigurându-mă că urma să vi-l înapoieze cât mai curînd. Lui trebuie să i-l cereți. Transmiteți vă rog gândurile mele prietenești Valentinei. Serile noastre „bed side chote” (cu flecări în pat) îmi lipsesc. Le-am păstrat o foarte frumoasă amintire — și frumoase flori.

Vă transmit cele mai afectuoase gânduri și amintiri, ca și toată recunoștința mea pentru toată amabilitatea pe care ați arătat-o față de mine în timpul bolii mele.

Ala.

Hirtie manuscris, cerneală neagră, lb. franceză

I = 17,5 cm; l = 13,5 cm, 2 file, recto, verso, inv. 2352

Scrisoarea are plic pe care este scris: „Prințesa Bibescu, Sanatoriul Elias”.

Scrisoare către Martha Bibescu de la Mimine, o prietenă care îi mulțumește pentru florile trimise la moartea mamei sale.

Sinaia, Str. Brăteanu nr. 30

Dragă Prințesă Martha,

Ați venit printre cei dintâi să mă înconjuțați cu afecțiunea dv. și îmi cer scuze pentru întârzierea cu care vă mulțumesc, dar îmi este atât de greu să-mi revin. Aș vrea să vorbesc în numele mamei mele pe care ați iubit-o atât și care, la rîndul ei, vă iubea mult și vă mulțumesc pentru binele pe care cuvintele dv. mi le-au făcut și pentru a vă spune că trandafirii roșii n-au însoțit-o în mormînt, dar au parfumat și înfrumusețat mica locuință unde ea venea să se refugieze, unde a trăit, a ris, a citit atât de mult, a cîntat și unde încă frumosul său suflet stăpînește. Deci aici, lângă portretul pe care Louis Leloire (prieten al bunicului meu) i l-a făcut cu ocazia logodnei lor, s-au așezat frumoasele flori de la dv.

Păcat, n-am cuvinte pentru a vă reda atmosfera atât de blîndă și emoționantă, căci, dacă e adevărat că sînt fiica frumuseții pe care dv. ați apreciat-o pe drept cuvînt, eu sînt foarte departe de a atinge piscurile unde se situa ea.

Pentru toate acestea, dragă Prințesă Martha, eu nu pot să vă mulțumesc decît îmbrățișîndu-vă din toată biata mea inimă, rugîndu-vă să spuneți Valentinei că mă gîndesc la ea cu multă dragoste și că îi doresc să aibă lângă ea încă mult, mult timp pe draga ei mamă. Soțul meu depune la picioarele dv. respectuoasele sale omagii, iar Moinean marea sa admirație.

Mimine

Hirtie manuscris, cerneală albastră, lb. franceză.

I = 19 cm; l = 14,2; 2 file recto, verso; inv. 1323

Scrisoare adresată Marthei de o prietenă, în care își exprimă regretul și durerea în legătură cu moartea unor prieteni.

Hirtie manuscris, cerneală neagră, lb. franceză, chenar negru.

I = 21 cm; l = 13,5 cm; 2 file, recto, verso; inv. 1157.

Draga mea Martha,

Ai înțeles, sînt în străfundurile abisului. După scumpa mea mamă am pierdut în două săptămîni doi prieteni, unul întruchiparea devotamentului angelic, celălalt al tandreții. Cînsprezece și douăzeci de ani au durat aceste sînte iubiri! Sufăr cum trebuie să sufăr, adică mult. E just, dar oribil de suportat. Sînt într-un univers pustiu și îmi contempļu decăderea. Trăjam prin altul, eu care totuși dădeam totul. Cei doi prieteni ai mei au murit iubindu-mă pentru eternitate, iar eu le înapoiez iubirea prin durerea mea fără margini ... Cele mai frumoase vorbe din lume eu le-am auzit spuse în sublima duiosie a vieții cotidiene retrase, uneori tristă, dar întotdeauna orbită de aceste două pasiuni. Nu m-am cunoscut și recunoscut decît în indulgența nelimitată a acestor inimi care mă adora. Oscilez în gol. Sînt înconjurată de cele mai devotate amabilități; din păcate nu sînt politicoasă, omît să le mulțumesc. Scrisoarea ta prin fiecare rînd mi-a alinat inima. N-am răspuns nimănui, fte îți răspund.

*Biata ta prietenă
ss indescifrabil*

NOTE

¹ În perioada 29 decembrie 1937 - 11 februarie 1938, președinte al Consiliului de miniștri era Octavian Gogă, iar ministrul afacerilor externe I. Mircescu. Presupunem că această scrisoare era adresată lui Armand Călinescu, ministru de interne, promotor al legăturilor tradiționale cu Anglia și Franța, motiv pentru care el își atrage adversitatea Gărzii de Fier și a Germaniei hitleriste, fiind asasinat de legionari în septembrie 1939.

² Priscilla - nepoata Marthei, fiica lui Anton Bibescu și a Elisabetei Asquith.

³ Clarissa Churchill este fiica lordului John Churchill și a lady-ei Gwendoline Churchill, nepoata lui Winston Churchill.

⁴ Se referă la fascism, care îi inspiră o ade-vărată aversiune. Martha Bibescu s-a situat ferm

pe poziții antinaziste, exprimîndu-și convingerea neîrămurată că nazismul va fi învins.

⁵ Savel Rădulescu - secretarul ilustrului diplomat și om politic, Nicolae Titulescu

⁶ Quai Bourbon, nr. 45 era adresa Marthei Bibescu din Paris, unde se afla apartamentul său, situat pe malul Senei, în care și-a petrecut ultimele decenii și s-a stins din viață, la vîrsta de 85 de ani, la 28 noiembrie 1973, în plină activitate creatoare.

⁷ Este vorba despre abatele Mugnier, un om de vastă cultură, bine cunoscut în cercurile literare franceze, cu care Martha Bibescu a legat o mare prietenie, care a durat peste trei decenii și s-a concretizat într-o corespondență susținută, publicată între anii 1951 - 1957, sub titlul *La Vie d'une amite, ma correspondance avec l'abbé Mugnier*, în trei volume. Abatele Mugnier a murit în anul 1944, la vîrsta de 90 de ani.

RÉSUMÉ

Du riche patrimoine du musée d'Histoire et d'Archéologie de Ploiești, les auteurs de l'article présentent du fond „Martha Bibescu” fond constitué de mémoires et de correspondance, correspondance portée avec les amis de loin où de près, avec les quels Martha Bibescu débat des problèmes générales humaines ou personnellement limités, des problèmes abstraites philosophiques ou con-

crètement programmatiques, des problèmes de littérature, d'histoire, ou de comportement.

L'auteur de ce riche et précieux fond documentaire, descendante d'un imposant arbre généalogique, a fréquemment joué le rôle d'ambassadeur itinérant officieux de la Roumanie, ayant une position antifasciste, antihitlerienne et antilégionnaire, militant pour défendre les intérêts fondateurs du pays et de notre peuple, pour le respect de l'histoire et de ses grandes vérités.